

Kultur / **Bøger**

I timen mellem hund og ulv

Jean Rhys. Foto: Tiderne skifter.

ANMELDELSE / 01.07.17

Jean Rhys' hovedpersoner er cool men ludfattige æstetikere, desperadoer med integriteten i behold. Nu er fire af hendes romaner fra trediverne genudgivet på dansk, og de er sjældent moderne fremstillinger af kvindelig liv på bunden af samfundet i metropolerne London og Paris.

Jane Rud

»Skål for de selvgode snobber og de spankulerende stivstikkere og hyklerne og kujonerne og de ynkelige fjolser! Og hvem er der så tilbage?» lyder det i *Rejse i Mørket*. Jean Rhys (1890-1979) giver i sine fire romaner fra mellemkrigsårene stemme til en forarmet og udgrænset gruppe kvinder, borgerskabets døtre, der er opdraget til hustrurollen og moderskabet, og som af oprørstrang eller mangel på ægteskabstilbud indenfor deres egen klasse har gjort op med disse roller: »Jeg havde lyst til at komme væk på præcis samme måde som en dreng har lyst til at stikke til søs«, begrundet Julia det i *Efter bruddet med Mr. Mackenzie*. Forlaget Tiderne Skifter har nu genudgivet romanerne; *Rejse i Mørket* (1934), *Kvartet* (1928), *Efter bruddet med Mr. Mackenzie* (1930) og *Godmorgen, midnat* (1939) under den samlede titel *Kvartet*. Bøger, der alle skildrer kvindelig liv på samfundets bund.

Metropolerne London og Paris har kun meget få muligheder at tilbyde ugifte, uuddannede kvinder til at tjene til livets ophold og samtlige af de fire romaners hovedpersoner kommer til at indgå i prostitutionslignende forhold. I romanerne afdækkes den dobbeltmoral og det kvindehad, der er indlejret i det klasseopdelte engelske samfund, og som muliggør, at velhavende mænd kan tage sig yngre elskerinder for at skille sig af med dem igen, når de bliver krævende, kedelige eller bare ældre. Kvindernes tiltrækningskraft og værdi (beløbet elskeren kompenserer hende med) falder kontinuerligt med deres alder, til de som ældre driver usynlige gennem bybilledet – reduceret til underdanige spøgelsesgestalter uden håb om mandlig beskyttelse eller understøttelse. Det er udelukkende kvinderne, der fordømmes for at indgå i de flygtige relationer, og andre kvinder kan med et enkelt blik vurdere protagonisternes sociale status: 'ikke længere en dame.' Da den unge korpige Anna i *Rejse i Mørket* indgår sit første forhold til en ældre velhaver, betegnes det af omgivelserne som en karriere, hun nu tager hul på.

Den danske oversættelse af Lisbeth Hertel er omhyggelig uden dog at ramme den kvikke og kække tone, der kendetegner især dialogerne i den engelske udgave. Oversættelsen er forsynet med et grundigt notesystem, der fremhæver de referencer til klassisk litteratur, musik og billedkunst, der slynger sig som et spor gennem romanerne. Noterne hjælper også værkerne væk fra den biografiske læsning, der har været symptomatisk for receptionen af Rhys' forfatterskab. Opsætningen af romanerne i samlingen lægger sig desværre op ad denne tendentiøse læsning. Her er udgivelsesrækkefølgen byttet om og bagsideteksten forklarer, at de fire kvindelige hovedpersoner skal forstås som nedslagspunkter i en og samme kvindes udviklingshistorie, fra den 17-årige Anna (*Rejse i Mørket*) til den midaldrende Sasha (*Godmorgen, midnat*). Dette oplæg lader hånt om forfatterintentionen. Når de fire værker ikke læses som de selvstændige undersøgelser af samtidige problematikker, de er skrevet som, bliver de i stedet et appendiks til forfatterens livshistorie. En læsning, der holder Rhys' misbrug, depressioner og affærer i ex-pat

forfattermiljøet på mellemkrigstidens Montmartre op mod teksterne som en rettesnor. Saftigt, men reducerende.

Debutromanen *Kvartet* er et fortættet portræt af kunstnermiljøet på Montmartre, *Efter bruddet med mr. Mackenzie* diskuterer determinisme over for den frie vilje, *Rejse i Mørket* udstiller den dobbelte racisme, som det engelske samfund udsætter sine hvide, forarmede efterkommere af kolonialister – de hvide kakerlakker – for og *Godmorgen, midnat* er en krads kritik af mekanismerne i det kapitalistiske samfund, der fastholder i særdeleshed kvinderne i underklassen i fattigdom og armod. Denne sidste roman har en uhyggelig, ildevarslen stemning, og den rå humor, der bærer læseren igennem de tidlige romaner, samt festen, altid en fest en natklub eller bare en brandert, er her på kanten af en ny verdenskrig udskiftet med dystopi og en misantropisk mistillid til omverden.

Jean Rhys' flaneuser har den kvindelige position til fælles med Virginia Woolfs protagonister fra samme periode, sidstnævnte betragter dog verden og deres eget klassetilhørsforhold fra det økonomisk og juridisk trygge udsigtspunkt, ægteskabet sikrer dem. Alligevel er det vildt at forestille sig korpigen Anna og Mrs. Dalloway på den samme gade en junidag i London. De meget forskellige livsvilkår: Rhys' ugifte kvinders eksplicitte seksuelle relationer, deres drikfældighed og gåen i hundene virker på den nutidige læser som en mere moderne erfaringsverden, mens Mrs. Dalloway til sammenligning står tilbage som en knibsk og let anakronistisk figur.

Jean Rhys romaner er forstemmende men sært nydelsesfuld læsning. Den eneste vej for de kvindelige figurer er ned, men vejen går gennem et bittermuntert kunstnerisk miljø, hvor dansepiger og ekspatrierede intellektuelle fester og fortvivler på snuskede barer og lurvede hotelværelser bag tunge velourgardiner, luminal på sengebordet og en whisky soda som selskab.

I halvmørket forsøges armoden dækket til af en ny silkekjole, denne sæsons hattemode, et tykt lag pudder og øjensort. Kvinderne hanker op i sig selv og man følger dem velvilligt på deres evige jagt efter en ny velynder og med et næsten udødeligt håb om at opnå ikke blot økonomisk tryghed men ægte kærlighed.

De fire mellemkrigsromaner udgør Jean Rhys' lille men vigtige forfatterskab sammen med det sene gennembrud *Langt Over Havet* (på dansk 1967), der er skrevet som en prequel for Charlotte Bröntes *Jane Eyre* (1847) med Mrs. Rochester som ulyksalig heltinde. En ufærdig men absolut læseværdig selvbiografi *Smile Please* blev udgivet posthumt i 1979.

Læs hende for de kække, nette sætninger, de talentfulde tabere, beskrivelserne af under-London og Paris eller blot for den høje underholdningsværdi. Jean Rhys fortjener en plads side om side med de største af sine samtidige og det er en gave nu også at kunne tilgå hende på dansk.

FAKTA

Jean Rhys

Kvartet. Fire romaner

Oversat af Lisbeth
Hertel

576 sider, 299,95 kr.

Tiderne skifter